

**PD sau noul populism,
o cale de relansare în politică?**

SUMAR

• Preambul	5
• Partidul Democrat - politica ultimei șanse	6
• Profilul comunicațional al PD - Traian Băsescu.....	9
• Profil comunicațional Emil Boc.....	14
• Analiză a ideii de tandem politic. Studiu de caz: Băsescu-Stolojan	18
• PD la răscruce de drumuri.....	23
• Proiectul alianței PD-PNL.....	27
• Încheiere.....	32

Preambul

După alegerile legislative din noiembrie 2000, PD a ales situarea de partea opoziției parlamentare. După ce a guvernat într-un conglomerat politic lipsit de structură și coerență, PD a optat în noua legislatură pentru opoziție, cu speranța de a-și relansa imaginea și forța politică, astfel încât viitoarele legislative să reprezinte ocazia pentru a-și schimba statutul de partid de rang secund.

Astfel, social-democratul PD a ales să se opună guvernării PSD. Din perspectivă doctrinară, această atitudine politică de confruntare pe care a impus-o PD în relația cu PSD este greu de argumentat. Pare tot mai evident că raporturile de forță dintre cele două partide sunt tot mai mult determinate de interese politice și politicianiste. Acest fapt și explică, în mare măsură, incapacitatea politică și doctrinară a PD de a se reconstrui după 2000. Strategia pe care și-a asumat-o, aceea de a critica cu orice preț PSD, nu a dat rezultate. Populismul PD nu i-a oferit acestuia puncte în plus în sondajele de opinie.

În perspectiva apropiatelor campanii electorale, locale și legislative, prezentăm câteva analize politice, realizate în timp și care surprind dinamica politică și de imagine a PD, de-a lungul ultimului an.

În bună măsură, însăși traiectoria urmată vorbește despre neîmpliniri. Plecat singur în cursa politică și doritor să își consolideze poziția, PD ajunge membru al unei alianțe politice.

Mesaje politice, reacții la guvernarea PSD, portrete ale unor lideri politici alcătuiesc elementele unui mozaic a căror alăturare creionează fizionomia, identitatea actuală a PD.

Întrucât unele din analizele politice pe care le oferim cititorului au fost realizate la cald, în contextul unor conjuncturi bine definite, este posibil ca uneori evaluările să aibă doar o semnificație contextuală. Le-am menținut însă în acest text sintetizator, pentru că ele exprimă tocmai dinamica politică a PD de-a lungul acestei perioade de timp.

Partidul Democrat - politica ultimei șanse

Consiliul Național de Coordonare al PD, din septembrie 2002, a adus cu sine două elemente semnificative:

- Readucerea, pe ușa din spate, la conducerea PD a patru foști baroni (Petre Roman, Radu Berceanu, Bogdan Niculescu-Duvăz și Radu Vasile) în scopul reimpunerii imaginii de echipă, ceea ce semnifică recunoașterea eșecului de restructurare a partidului încercată de Traian Băsescu la preluarea puterii în PD. Îndepărtarea baronilor și înlocuirea acestora cu figuri politice puțin proeminente, fără mare experiență și valoare nedând satisfacție, s-a recurs la un artificiu, care însă nu va putea estompa puternica imagine negativă de tip remanent. Aceasta nu va putea fi îndepărtată prin simple jonglerii cu nume. În plus, manevra reimplantării baronilor în prima linie a PD a născut și tensiuni interne între grupul tinerilor și cel al notabilităților partidului. Ca urmare a incapacității partidului de a-și găsi o linie politică ascendentă, liderii ai PD vor trece mai târziu, la PSD (Bogdan Niculescu-Duvăz, Alexandru Sassu).

- O altă petardă lansată de liderul PD a fost aceea a impunerii în chiar statutul PD a obiectivului îndepărtării pe cale democratică a PSD de la putere. Principalul scop al acestei manevre politice este atragerea spre PD a celei mai mari părți a electoratului anti-PSD și încercarea de a constitui o axă electorală centrală, în formula PSD-PD.

Prin aceste două decizii, Traian Băsescu și-a montat sub scaun o “bombă cu ceas”, al cărei mecanism de declanșare nu îi aparține. În primul rând,

realizarea unei axe electorale centrale în formula PSD-PD prezintă un mare dezavantaj pentru PD, din punctul de vedere al succesiunii de partide de centru-stânga. Electoratul din România nu s-ar îndrepta masiv spre o altă formațiune social-democrată, chiar dacă ponderea voturilor de tip ideologic este redusă, având în vedere că, până acum, liderii charismatici au fost mai importanți decât doctrinele.

Simpla poziționare în opoziție radicală a PD față de PSD este insuficientă pentru polarizarea electoratului, deoarece aceasta nu este însoțită de elemente politice și de imagine pentru a atrage acea zonă care se autoidentifică prin dreapta. Concomitent, pentru ca strategia politică a PD să fie eficientă, ar trebui realizată o radicalizare a mesajului politic general, pentru a atrage votanți din blocul electoral al PRM.

O primă concluzie este aceea că strategia impusă PD-ului de Traian Băsescu implică atât contradicții de tip ideologic, cât și importante contradicții interne, de unde și eficacitatea sa limitată.

Faptul că PD nu va reuși în scurt timp să înregistreze scoruri electorale ridicate poate să determine creșterea stării de nemulțumire în rândul militanților de bază ai PD față de actuala conducere, stare de nemulțumire care poate fi potențată de perspectiva unei opoziții și în următorul ciclu politic.

Pe fundalul nemulțumirilor față de Traian Băsescu se poate reactiva lupta pentru putere în PD, situație în care PD nu va reuși să atragă electorat semnificativ.

Recomandări pentru acțiunea PSD

Este de așteptat ca punerea în practică a strategiei politice a PD să însemne declanșarea unor atacuri politice centrate pe presupuse cazuri de corupție ale unor lideri PSD. Strategia de reacție posibil de urmat ar fi aceea ca la aceste atacuri să se răspundă punctual și nu prin atacuri generale la adresa PD și a lui Traian Băsescu. Această tactică este motivată de raționamentul că simpatizanții PD vor reacționa prin solidarizare cu liderul lor, dacă acesta este violent atacat; a contrariu, o atitudine de tip reactiv, cu atacuri de joasă intensitate a PSD la adresa PD va determina în timp apariția tensiunilor interne în PD, coalizarea dușmanilor lui Băsescu pentru înlăturarea acestuia.

Relația PD cu partidele din Opoziție

Relația cu PNL

La doi ani de la alegeri, PD nu a reușit să-și reglementeze relația cu tovarășul său din opoziție, PNL. Se poate spune că raportul PNL-PD rămâne în continuare ambiguu. Ambele partide au parcurs în ultimii doi ani procese similare de refaceri interne. Deopotrivă, democrații și liberalii s-au confruntat cu o serie de convulsii și confruntări interne, care au făcut imposibilă o colaborare eficientă între cele două partide. Există similitudini în evoluțiile post-electorale ale PNL și PD. Ambele partide și-au detronat liderii motivând acest demers prin rezultatele obținute la alegerile din 2000. Valeriu Stoica și Petre Roman au fost acuzați că nu au gestionat eficient politica propriilor partide. Schimbarea celor doi lideri, Valeriu Stoica și Petre Roman, precum și înlocuirea echipelor acestora de la conducerile celor două partide s-a dorit a fi percepute ca un suflu nou în politica de opoziție. Până acum, opinia publică nu a reținut decât faptul că cele două partide trec printr-o perioadă de criză structurală și profundă confuzie internă. Imaginea continuă să

fie cea a unei opoziții dezbinată. PNL și PD mai au mult până să-și clarifice problemele din interior. Există unele elemente care diferențiază evoluțiile celor două partide. Aici trebuie avut în vedere și un alt actor politic la care se raportează cele două formațiuni PSD. Relația cu partidul de guvernământ este construită oarecum diferit.

În timp ce PNL a abordat o atitudine mai flexibilă, ba chiar incoerentă față de PSD, PD și-a declarat oficial poziția de oponent față de acesta.

Noii lideri, Theodor Stolojan și Traian Băsescu sunt percepuți în mod diferit în raport cu PSD. În timp ce Stolojan este văzut ca un potențial colaborator cu partidul de guvernământ, Băsescu se situează pe o poziție ireconciliabilă, net conflictuală cu acesta. Colaborarea între cei doi lideri ar putea fi dificilă și datorită profilurilor psihologice diferite ale fiecăruia. Stolojan este conciliant, neversat în jocurile politice și în luptele partizane de culise. Este un tehnocrat care acum realizează și învață că regulile din domeniul economic nu sunt neapărat aplicabile și valabile în plan politic.

Deși vrea să pară un intransigent, un lider care vrea să revoluționeze mecanismele jocului politic și să pună pe baze noi structurile PNL, Theodor Stolojan continuă să fie perceput ca un instrument al anumitor cercuri de interes din acest partid. Traian Băsescu este tipul sangvin, care învață din mers regulile politicii, pragmatic.

La Consiliu, președintele PD a făcut o nouă propunere de colaborare PNL. Răspunsul liberal nu a întârziat să apară, dar pe două voci. Eugen Nicolaescu a declarat că PNL nu este încă pregătit să dea un răspuns clar PD și că este prematur să se gândească la o strategie de alianțe. Mai încurajator a fost mesajul lui Valeriu Stoica, fostul președinte al liberalilor a declarat că dacă PNL își propune să obțină 20% în alegerile din 2004, atunci trebuie să meargă singur, dar, în cazul în care li-

beralii doresc să învingă PSD, atunci trebuie să-și schimbe strategia.

Relația cu UDMR

Datorită faptului că este aliat de facto cu PSD, UDMR a fost una dintre țintele preferate de atac ale democraților, critica favorită fiind protocolul semnat de cele două formațiuni politice. În opinia liderului Traian Băsescu, acest document nu face decât să ofere beneficii oamenilor de afaceri din UDMR și PSD, fără să reprezinte în mod eficient interesele minorității maghiare. La școala de management politic de la Costinești, în vara anului 2002, Traian Băsescu a acordat UDMR un interes special în discursul său. Liderul democrat face afirmații con- tradictorii. Pe de o parte susține că UDMR re- prezintă doar interesele personale ale unui grup din Uniune și nu pe cele ale minorității pe care o reprezintă. Pe de altă parte constată că problemele minorității maghiare au fost soluționate și recomandă UDMR să «mai ia o pauză de la exercitarea puterii». Relația PD cu UDMR nu

prezintă deocamdată o anume configurare, deși sporadic, Traian Băsescu nu a exclus un potențial dialog cu reprezentanții Uniunii. Am putea spune că democrații critică moderat UDMR, datorită relației sale mai speciale cu partidul de guvernământ.

Relația cu PRM

PD și-a declarat constant detașarea de partidul lui C.V. Tudor și a exclus orice colaborare cu acesta. În ultima perioadă criticile față de PRM nu au cunoscut accente diferite de perioada anterioară. În fapt, ostilitatea pe care PD o manifestă față de partidul lui C.V. Tudor este motivată, în special, de faptul că acesta este un potențial loc de refugiu pentru nemulțumiții de guvernare.

Așadar, relația PD-PRM stă în continuare sub semnul concurenței pentru segmentul de electorat fluctuant pe care ambele formațiuni politice speră să-l atragă.

De asemenea, trebuie subliniat că, nu de puține ori, liderul democraților împrumută populismul și agresivitatea limbajului lui C.V. Tudor.

Profilul comunicațional al PD - Traian Băsescu

La nivelul scenei politice românești, profilul comunicării Partidului Democrat este determinat de două tipuri de constrângeri:

(1) pe de o parte, definit în relație cu puterea, el este partid de opoziție, ceea ce conferă comunicării sale politice caracteristici precum:

- **Discurs anti-statu-quo**, adică discurs axat pe sublinierea necesității schimbării puterii.

- **Discurs reactiv**, nu activ, în sensul că actorul care inițiază schimbul discursiv este puterea. PD, conform acestei scheme, ar trebui să reacționeze, nu să dețină inițiativa în comunicare.

- Discurs care își bazează argumentația pe deținerea ipotetică a puterii de către cel ce vorbește, în acest caz, PD. Acest discurs implică întotdeauna niște concluzii despre exercitarea puterii (PSD greșește prin faptul că aplică un tip sau altul de politică; noi – PD – am face altfel), dar a căror validitate PD nu este obligat să o probeze, de vreme ce nu deține puterea.

(2) Pe lângă constrângerile care țin de situația de partid de opoziție a PD, mai există o serie de elemente care modifică și limitează consecințele care derivă din această situație. Primul element modificator ar fi poziția PD în spectrul politic românesc: Partidul Democrat este un partid care își dispută identitatea social-democrată cu un alt ocupant al acestei identități, PSD. Așadar, PD este într-o *dublă opoziție* față de PSD, pe de o parte una generală, comună cu alte partide parlamentare, pe de altă parte una specială, generată de competiția doctrinară pe partea stângă a eșichierului politic, situație care nu se regăsește în cazul celorlalte partide de opoziție - vezi PNL,

unic reprezentant al dreptei parlamentare.

Un al doilea element modificator este faptul că, deși partid de opoziție, PD poate fi socotit ca deținător al puterii în ceea ce privește administrația Bucureștiului, dată fiind magnitudinea politică a acestei poziții și comportamentului opozitiv tipic al partenerilor politici de la nivelul Capitalei, aparținând în principal PSD. Consecințele acestor elemente sunt:

- PD trebuie să adopte o strategie comunicațională mixtă între discursul anti-statu-quo (specific opoziției) și pro-statu-quo (specific puterii). Distincția între cele două trebuie să fie foarte clară, pentru a nu crea confuzie pentru destinatarul real (întotdeauna electoratul), care este pus în situația de a recepționa două tipuri de mesaje opuse de la același emițător.

- PD este constrâns să manevreze cu atenție în ceea ce privește discursul de tip „noi am fi făcut altfel”, deoarece administrația Bucureștiului este un „banc de probă” pentru acest tip de discurs (rămâne, totuși, un spațiu larg pentru alegerea altor arii în care PD să utilizeze fără grijă acest tip de discurs).

- PD trebuie să facă un efort suplimentar față de celelalte partide de opoziție în sensul unui discurs destinat propriei legitimări în spectru.

Băsescu - monopol comunicațional în PD

Să observăm modul în care PD a răspuns acestor cerințe situaționale ale comunicării. Partidul are, mai ales în ultimul an, o conduită remarcată de către majoritatea analiștilor și care s-ar putea

descrie ca „one-man show”. Traian Băsescu i-a înlocuit pe majoritatea așa-numiților baroni PD (Bogdan Niculescu-Duvăz, Radu Berceanu, Alexandru Sassu, Petre Roman) cu o echipă tânără, considerată o soluție viabilă pentru situația de opoziție în care se află partidul după 2000. Din punct de vedere comunicațional, această realitate se traduce prin apropierea cvasi-totală de către președintele partidului a discursului PD, probabil mizând pe ascendentul pe care Băsescu îl avea în sondaje asupra PD și pe foarte vizibila poziție de primar general al Bucureștiului. *Monopolul comunicațional* instituit de Traian Băsescu este rareori străpuns de către membri ai partidului, una dintre aceste excepții fiind deputatul Emil Boc. Situația este radical diferită față de aproape toate partidele parlamentare din România, probabil cu excepția PRM. Se poate spune, așadar, că, din punct de vedere al comunicării și al proiecției publice a PD, discursul partidului este aproape integral discursul președintelui său.

Traian Băsescu reflectă la scară mai mică constrângerile ce grevează asupra partidului. El emite discursul din perspectivă de opozant, așadar fluxul principal al comunicării PD este unul împotriva ordinii politice existente. Axa în jurul căreia este structurat acest discurs este lupta personală a președintelui Băsescu împotriva corupției. Alegerea acestei teme principale este făcută strategic. Corupția este în mod evident legată de putere, așa că potențialul de recul (ca PSD să folosească această temă împotriva lui Băsescu în calitate de opoziție în micro-câmpul politic București) este mic. PSD este astfel obligat să se limiteze la răspunsuri defensive sau la adoptarea de strategii care să eludeze tematica propusă, deci, cu alte cuvinte, să deturneze sensul discursului așa cum a fost el amorsat de Traian Băsescu.

Strategii comunicaționale ale PD

Traian Băsescu încearcă să contracareze condiția de emițător de discurs reactiv la care este redus orice partid de opoziție printr-o strategie care are foarte multe elemente în comun cu conversația între doi interlocutori în situația de *față – în – față*. Caracteristica de bază a acestui schimb este că inițiatorul schimbului comunicațional, în acest caz, Traian Băsescu, are prerogativa de a-i distribui pe actorii acestuia în diferite roluri (inițiator, interlocutor, auditor accidental). Urmând această schemă, prin faptul că inițiază un schimb, Traian Băsescu se distribuie pe sine în rolul principal al acestuia, iar pe destinatarii expliți ai acestuia în roluri secundare, de actori obligați să răspundă. De cele mai multe ori, cei vizați replică președintelui PD, supunându-se astfel (involuntar) regulilor de comunicare pe care acesta le-a stabilit. Printre destinatarii predilecți ai acestei strategii se află Adrian Năstase, Cozmin Gușe, Miron Mitrea, Ilie Sârbu, Ovidiu Mușetescu, primarii de sector sau destinatari mai puțin personalizați – membri ai Consiliului General al Municipiului București. Această tactică este furnizoare de beneficii, cel mai evident fiind că președintele PD își construiește astfel o imagine de emițător puternic / om politic puternic, care își controlează interlocutorii. Structura comunicării este una „în evantai”, care mută focus-ul permanent pe inițiatorul schimbului. Cu alte cuvinte, chiar răspunsurile la atacurile lui Traian Băsescu îi aduc acestuia un beneficiu, deoarece *mai mulți* oameni politici (cei vizați) i se adresează *unuia* (lui Băsescu) și îl aduc pe acesta a doua oară în atenție. Ca urmare, comunicarea îi aduce președintelui PD beneficii duble.

Băsescu adoptă o altă strategie de autoprezentare favorabilă prin recurgerea la discursul politic

al certitudinii. Discursul lui Băsescu nu include aproape niciodată termeni ca „poate”, „cred că”, „nu-i așa?”. Utilizarea acestor termeni aduce în general prejucii în cazul în care cel care îi folosește intenționează să fie perceput ca puternic. Același obiectiv este îndeplinit și prin utilizarea formulilor de genul „avertizez că”, „semnalizez că”, „vă promit că”. Aceste formule au un statut special în peisajul comunicării: ele nu sunt doar simple cuvinte, ci desemnează acțiuni care se produc chiar în momentul în care emițătorul (Traian Băsescu) le pronunță. Utilizarea lor transmite implicit faptul că utilizatorul lor are o anumită poziție care îl face credibil, deci puternic. În această strategie, Băsescu se folosește frecvent de calitatea sa de primar pentru a conferi autoritate discursului.

Din punct de vedere al adresabilității mesajului, trebuie observat în cazul lui Traian Băsescu faptul că își concentrează marea majoritate a comunicării pe ceea ce se întâmplă în București. Rolul de primar îi invadează evident discursul, împingând rolul de președinte de partid în fundal. Cu titlu de ipoteză, acest fapt poate fi de natură să impiețeze asupra performanței PD în restul țării, datorită faptului că populația nu percepe pozitiv un comunicator care violează în mod constant convențiile comunicării, stabilind teme care nu interesează direct. PD-ul este afectat de această centrare a președintelui său pe București.

Din punct de vedere formal, Băsescu adoptă un stil de comunicare care se dorește direct. Se bazează pe un lexic simplu și pe utilizarea frecventă a unor termeni argotici pentru sublinierea pasajelor pe care dorește ca receptorul să le rețină (spre exemplu, utilizează termeni precum „țeapă”, „firme-bidon”, „găști”, „tupeu” etc). Băsescu alege întotdeauna varianta cea mai penetrantă a unui concept, nu sinonime atenuate (gu-

vernul **minte**, nu disimulează). Efectul este obținut mai ales datorită spectaculozității pe care o are utilizarea acestor termeni în peisajul frecvenței încă reduse pe care o au în discursul politic actual. Un caz similar este, în această privință, stilul președintelui PRM, C. V. Tudor.

Teme predilecte ale mesajelor politice

La nivelul conținutului mesajului, comunicarea lui Băsescu se menține foarte aproape de concret. Nu teoretizează aproape deloc, nu argumentează foarte elaborat. Strategia sa de impact este bazată la acest nivel pe construirea unor scenarii schematice ale modului în care corupția (tema predilectă a discursului președintelui PD) operează. Scenariul este un mod raționalizat de a prezenta evenimente diferite și de a le încadra în anumite categorii (actori, acțiuni, etc.), stimulând și ghidând perceperea. Cel construit de către Băsescu în cazul corupției se prezintă astfel:

1. Guvernul (puterea) are interese economice (lucru ușor de înțeles de către populație, care are și ea interese economice).

2. Puterea își satisface interesele economice încălcând legea.

3. Traian Băsescu intervine pentru a opri ilegalitățile. Această propoziție implică încă două propoziții secundare:

4. Eu (Traian Băsescu) infirm identitatea între putere și corupție, (afirmată în propoziția : **am puterea (limitat), dar nu sunt corupt.** Ceea ce se implică este că doar **această** putere (PSD) este coruptă. Deci puterea merită atenția voastră electorală.

5. Deci eu merit atenția voastră.

Băsescu utilizează în construcția acestui scenariu tehnici de persuasiune: forma scenariului este cea a unei „povești morale”, ușor de reținut și recunoscut de către indivizi prin apelul la cunoștințe pe care le împărtășește toată lumea (nu

este bine să furi) și prin alocarea de roluri: hoțul, victima (populația inocentă), restabilitorul dreptății (Traian Băsescu). Gradul de generalitate al acestui scenariu este oscilant, se face permanent trecerea de la cazul particular la generalizarea morală. Apoi, Traian Băsescu introduce în situația reală de comunicare (conferințe de presă, declarații, interviuri) o serie de propoziții care par a fi raționamente rostite cu voce tare (referindu-se la ipoteticul mod de a gândi al celor corupți din interiorul PSD, Băsescu spune: „tura asta merge să mai furăm, dacă nu ne răzgândim și scoatem de tot articolul cu incompatibilitățile”). Acestea pun auditorul în locul celui corupt, despre care Băsescu pretinde că a gândit cele relatate; rolul acestor raționamente cu voce tare este de a-l ghida spre concluzii clare, la care să aibă impresia că a ajuns prin efortul propriu. Tot în legătură cu scenariul corupției, Băsescu utilizează un procedeu deosebit de eficace, anume reificarea unor realități controversate: *afacerea RAFO*, *afacerea SNTR* (varianta guvernamentală - privatizarea/ajutorarea RAFO, privatizarea SNTR sau pur și simplu nerecunoașterea existenței unei „afaceri” în sensul folosit de Băsescu). Această tehnică de inducere a unor realități receptorilor funcționează după modelul consacrat în SUA odată cu afacerea Watergate (Watergate-Iranganate-Sexgate).

Băsescu se prezintă eventualului receptor ca un personaj omniscient, care deține dovezi și se bazează întotdeauna pe fapte când comunică. Această percepție este întărită, paradoxal, și atunci când Băsescu nu comunică ceea ce știe („știu, dar nu spun, pentru că nu am dovezi scrise”), ceea ce accentuează impresia de seriozitate pe care Băsescu și-o creează în prealabil.

Așadar, Traian Băsescu este un comunicator puternic, o mare parte din prestigiul de care se bucură se datorează fără îndoială modului în care acesta comunică și utilizează strategic discursul

în diverse împrejurări. Imaginea de om puternic este proiectată atât de ceea ce comunică, cât și de modul în care comunică - utilizând nu atât argumentarea, ci un arsenal de tehnici de persuasiune în afară de aceasta. Totuși, dacă pentru Traian Băsescu acestea sunt niște atuuri, nu același lucru sunt pentru partid. Așa cum menționam mai sus, în peisajul comunicării politice sunt rare aparițiile altor membri ai partidului. Dacă totuși aceștia apar, de cele mai multe ori abordează tematica abordată de către Traian Băsescu. O excepție notabilă este probabil Emil Boc, care a încercat un discurs oarecum paralel, normativ și axat pe teme juridice (modificarea Constituției, opinii asupra unor legi). Recenta măsură de la Conferința Națională a PD de a-i readuce în Biroul Permanent Național pe Bogdan Niculescu-Duvăz, Radu Berceanu, Radu Vasile) poate fi interpretată și ca fiind destinată a înlocui monotonia care afectează profilul comunicațional al PD.

Chestiunea extrem de importantă a legitimității PD ca singurul partid social democrat din România este una marginală în fluxul comunicațional al PD, contrar așteptărilor. *Delegitimarea PSD și autolegitimarea sunt sectoriale, nu pe un front mai larg, care să implice dispute / provocări doctrinare fundamentale în raport cu PSD. Ele se produc doar în măsura în care sunt în legătură cu tematica „anticorupție” a președintelui PD.* În materie de destinatari ai discursului legitimator al PD, este interesant de observat că aceștia sunt aproape în exclusivitate externi (Internaționala Socialistă), ceea ce oferă un indiciu despre modul în care PD vede instanțele de validare a propriei identități.

De asemenea, în discursul PD sunt ignorate aproape strategii pe termen mediu și lung, din acest punct de vedere discursul PD/Băsescu fiind legat de evoluții concrete și de context.

Comunicarea cu celelalte partide din spectru

este limitată. Din punct de vedere al atitudinii transmise, aceasta este variabilă, mergând de la atitudini certe - ostilitate totală față de PRM, PSD, ostilitate incipientă față de UDMR - la ambiguitate – atitudinea față de PNL, care nu este explicită decât rareori, dar este mult mai favorabilă decât în cazul altor actori.

Concluzii

În încercarea de a face față anumitor constrângeri generale și situaționale, *PD a dobândit un profil comunicațional dezechilibrat, centrat în cea mai mare parte pe persoana liderului său*. Interesele supraviețuirii imediate în condițiile descrise la început au determinat abandonarea unei comunicări diversificate atât în ceea ce-i privește pe potențialii emițători, cât și în privința temelor comunicării în favoarea monospecializării discursului. Printre consecințele pe termen lung se numără potențiale pierderi generate de îngustimea problematicii abordate și de pierderea identității social-democrate a partidului în condițiile presiunii PSD. Din punct de vedere al mesajului transmis, PD tinde să se transforme într-un partid „de conjunctură”, mai ales în situații de opoziție prelungită.

În aceste condiții, pentru PSD se conturează o conduită care trebuie să fie axată pe următoarele coordonate:

- Ieșirea din strategia comunicațională „în

evantai” a președintelui PD prin direcționarea mesajului/replicii la atacul lui Traian Băsescu către partid, nu către Traian Băsescu. Astfel se previne desfășurarea schimbului comunicațional în termenii stabiliți de acesta. Ca tactică adiacentă ar fi de menționat construirea de interlocutori în PD (aceștia nu este neapărat să și fie interlocutori, ci doar să fie destinatarii expliți ai mesajelor publice). Scopul este: deposedarea lui Traian Băsescu de un atu important al strategiei sale comunicative și specularea potențialul antioeziv în interiorul PD pe care îl are stilul autocratic de comunicare al președintelui său;

- Adoptarea unei strategii ofensive de răspuns exact pe linia principală a discursului PD, corupția. Aceasta trebuie să includă fie măsuri ofensive ca demontarea „scenariului corupției” prin evidențe contrarii constante și adresate explicit PD și electoratului și nu lui Traian Băsescu, fie strategii de stimulare a acestui discurs în condițiile de la următorul punct;

- O campanie-test de delegitimare doctrinară care să speculeze slaba acoperire comunicațională a temei, pentru a observa:

- direcția în care se orientează discursul PD în ceea ce privește discursul corupției în condițiile în care este supus unei presiuni în ceea ce privește însăși identitatea partidului

- dacă se înregistrează tendințe către o eventuală reorientare doctrinară explicită.

Profil comunicațional Emil Boc

Pozițional, Boc poate fi caracterizat prin două repere majore: este vicepreședinte al PD, deci îl secondează pe Traian Băsescu și este șef al grupului PD din Camera Deputaților. Jurist și cadru al Facultății de științe Politice Cluj, a făcut și face parte din așa-numita echipă a tinerilor pe care Băsescu a promovat-o de la venirea sa la conducerea PD. Deși a fost încadrat de la început în echipa tinerilor (o etichetă care era menită să șteargă imaginea PD de „partid al baronilor”), este evident că Boc se distinge de ceilalți membri ai acesteia, cum ar fi Anca Boagiu sau Adrian Videanu.

Boc și Băsescu: specializare comunicațională

Boc este secund lui Traian Băsescu atât organizatoric, cât și comunicațional. Unul dintre elementele majore de strategie comunicațională a PD-ului este promovarea lui Boc ca „voce secundă” a partidului, rol pe care mass-media au început să îl recunoască și să îl perpetueze chiar fără impulsul PD. Promovarea lui Boc în acest rol îndeplinește o cerință de bază pentru orice tandem politic bazat pe acțiunea sinergică și inegalitatea explicită dintre cei doi politicieni: liderul și cel care îl secondează nu trebuie să își suprapună tipul de comunicare politică. Cu alte cuvinte, cele două maniere de comunicare trebuie să fie într-un fel compatibile. Nu există o rețetă generală a compatibilizării celor două „voci”, dar în general, ca și în cazul relației Boc-Băsescu este vorba de o combinație între specializarea tema-

tică și stilul de comunicare.

Din punctul de vedere al relației cu partenerii, adversarii și electoratul, Boc și Băsescu prezintă imaginea unui tandem complementar. Stilul comunicațional al lui Băsescu se bazează pe acțiuni și reacții spectaculoase, teme cu potențial adversativ mare și o permanentă hărțuire a adversarului, acțiuni care spun deocamdată electoratului mai mult decât un eventual program politic. Spre deosebire de Băsescu, Boc are un comportament comunicațional caracterizat prin circumscriere tematică și proiectarea competenței, concretețe și concizie, acțiune intra-sistemică.

Circumscriere tematică și competență. Tematica abordată are o legătură strânsă cu competența pe care politicianul intenționează să și-o facă cunoscută electoratului. Băsescu alege tema în funcție de potențialul pe care îl are de a prejudicia PSD, de aici cantonarea tematică și stilistică și deseori pierderea în derizoriu a discursului său. Boc în schimb are un număr de teme prestabilite, din care și-a alcătuit un nucleu dur al comunicării, nucleu care constituie totodată terenul său esențial de legitimare. Tematica predilectă pe care Boc o abordează are strânsă legătură cu resursele sale permanente de legitimitate, care sunt cele profesionale. Cu alte cuvinte, el abordează teme de natură juridică – inițierea unor legi sau combaterea altora, revizuirea Constituției, reglementarea unor chestiuni de procedură în funcționarea unor mecanisme ale statului etc. Proeminența din ultima perioadă a lui Emil Boc a fost cauzată și de multitudinea dezbaterilor pe

teme juridice (controversele legate de deciziile CEDO, de revizuirea Constituției etc.).

Chestiunile juridice sunt o tematică preferată a politicianilor români, probabil și datorită faptului că mulți dintre ei au această pregătire de specialitate. Deși aria este frecventată de mulți, Boc a reușit să își construiască o identitate clară optând pentru construcția sa contrastivă față de alte persoane, cum ar fi senatorul Ion Predescu, ministrul Justiției Rodica Stănoiu, procurorul general Joița Tănase etc. Așa cum s-a întâmplat și cu alți politicieni (Adrian Năstase, Valeriu Stoica) și în cazul lui Emil Boc competența juridică a generat competență politică în general. Totuși, chiar dacă își construiește identitatea politică în opoziție cu cea a altor actori politici, Emil Boc nu recurge la o comunicare personalizată, nu intră în polemică predilect cu o persoană sau alta, ci preferă să comunice deficiențe ale sistemului, nu neapărat ale persoanelor.

Concretețe și concizie. Această percepție se bazează pe respectarea unui precept care ține de cultura publică românească și care îi opune pe cei care spun celor care fac. Deși nu este în poziția de *a face*, Boc creează percepția eficienței prin gestionarea timpului de expunere, prin exprimarea sa concretă și prin orientarea temporală prospectivă a discursului său. Crearea unei imagini de eficiență pentru un parlamentar este cu atât mai remarcabilă cu cât parlamentul este perceput ca instituție ineficientă.

În ceea ce privește timpul de expunere, în dese sale intervenții mai ales televizate, Boc pare constrâns de o regulă nescrisă care îi spune să se exprime ca și cum s-ar afla sub presiunea timpului. Expunerea media a lui Boc este voit limitată: majoritatea aparițiilor TV sunt foarte scurte, ceea ce contracarează astfel uzura care ar putea apare datorită rolului său de „voce secundă” în partid.

Apoi, Boc reușește să simplifice și să facă inteligibile unele chestiuni care sunt prea specializate prin natura lor, prin aceasta contrastând flagrant cu marea majoritate a parlamentarilor care înțeleg expunerea publică ca pe o ocazie de a-și exercisa capacitățile retorice. Forma concretă în care Boc se exprimă este un atu. Mesajele lui Boc sunt în majoritate sub forma unor argumentații împotriva actelor guvernului. Aceste argumentații pleacă de la constatarea concretă a încălcării de către guvern a unui principiu de bun-simț și care nu mai are nevoie de validare (libertatea presei, profesionalizarea armatei, imparțialitatea actului de justiție etc.). Astfel, Boc invită receptorul să se situeze pe un teren comun extrem de greu de refuzat (*common-sense*) și deghizează cu mare ușurință scopuri și interese partinice sub aparența categoriilor de genul „interes public”, „bun simț”, „regulii democratice” etc. Ca urmare, ceea ce susține Boc este „depolitizat”, dezinteresat și ne-imputabil interesului de partid. Aici se observă foarte bine diferența dintre tipul de argumentație al lui Boc și cel al actorilor precum Eugen Nicolăescu și Cozmin Gușă: nici unul dintre ei nu își „naturalizează” poziția, ci și-o face cât mai partinică posibil: marca PNL și marca PSD sunt „la vedere”, ceea ce de multe ori nu este productiv. Din această cauză, Boc este receptat ca un politician care îngustează distanța dintre sistemul politic și societatea civilă și explicitează dezinteresat procesul politic celui cărui i se adresează. Implicit, receptorul valorizează mult mai mult un astfel de tip de comunicare decât unul elitist, care marchează clar separarea între cel care vorbește și cel care ascultă.

Concretețea se regăsește printre caracteristicile lui Emil Boc, dar nu este niciodată scopul în sine al discursului său, ci este subordonată unor acte de limbaj pe care le efectuează față de adversari, de cele mai multe ori acuzații.

Ca orientare temporală, discursul lui Boc este permanent prospectiv; această caracteristică este conștient asumată de parlamentarul democrat, făcând parte din identitatea sa de politician tânăr și lipsit de legături cu trecutul. Boc nu se legitimează prin referință la activitatea sa precedentă, precum Băsescu, care are o istorie politică ce se confundă cu aceea a tranziției, ci prin activitatea sa curentă. Boc și-a convertit astfel lipsa de trecut politic într-o resursă valoroasă.

Acțiuni în cadrul sistemului. Probabil aceasta este diferențierea cea mai pregnantă dintre Băsescu și Boc. Dacă Băsescu utilizează doar căi de atac excepționale, Boc nu se restrânge la ele, ci utilizează o paletă de atitudini mai largă față de adversari, menținând în fundal atitudinea critică necesară. Diferența decurge probabil și din pozițiile celor doi în cadrul sistemului politic: spre deosebire de Boc, Băsescu deține o funcție executivă și nu este membru în parlament, ceea ce nu este chiar standardul în ceea ce privește activitatea de opoziție (fără funcții executive/fără putere și parlamentar). Astfel, lipsit de tribuna parlamentului, Băsescu este nevoit într-un fel să recurgă la mijloace mai puțin convenționale de vizibilizare.

Atuuri și riscuri

Stilul comunicațional intra-sistem, critic, competent, non-populist și relativ specializat (dar nu cantonat) îl face pe Boc un actor comunicațional care se pretează foarte bine transmiterii de programe politice și mai puțin de atitudini politice tranșante pentru care să fie un vector principal. Totuși, aici rezidă un potențial risc în practica comunicațională a lui Boc: este un vector de idei mai mult decât un vector de atitudine într-un partid care și-a legat identitatea politică de atacarea permanentă a PSD și a neglijat construirea unui mesaj care să nu fie în atât de mare măsură legat

de ceea ce face PSD.

Emil Boc este un politician care și-a construit identitatea „de la zero” și probabil singurul care a atins acest grad de notorietate în actuala legislatură. Ceea ce este un atu pentru Boc este că acesta este autorul propriului discurs și se face cunoscut ca atare; el nu „traduce” discursul lui Băsescu sau pe cel al partidului, ci este complementar acestora. Totuși, aici Boc se află în situația de a fi identificat ca politician și de a nu fi identificat ca democrat decât prin apartenența formală și proximitatea cu Băsescu. Această situație nu i se datorează doar lui Boc. El recurge la un discurs lipsit de încărcătură ideologică și de marcă de partid parțial și deoarece partidul nu și-a cristalizat suficient o astfel de marcă. Probabil că în situația în care o va face, Boc va fi unul dintre cei mai potriviți vectori pentru acest program, oricum mult mai bun decât Băsescu.

De asemenea, Boc trebuie să facă față tranziției de la modul de funcționare în opoziție, care presupune vizibilitate datorită faptului că atacă guvernul la modul de funcționare electoral, care presupune construcție de alternativă. Viabilitatea comunicațională a lui Boc ține și de măsura în care el va ști să se disocieze de rolul său de voce secundă și complementară lui Băsescu în contexte în care Băsescu nu are relevanță, respectiv în posibila sa calitate de candidat al primăriei din Cluj. În cazul în care va candida pentru primăria din Cluj, Boc va trebui să facă față discursului lui Gheorghe Funar, care în multe privințe este opus celui practicat de el. Resursele pe care Boc le poate folosi sunt exact cele pe care a mizat în construirea sa ca politician și pe care Funar nu le are: proiecția de competență, discursul prospectiv, lipsa de „trecut politic” care să-i greveze în vreun fel imaginea, contactul strâns cu cel căruia i se adresează.

Recomandări

Există mai multe situații în care Emil Boc poate să intre în atenția PSD. Cea mai probabilă este cea de candidat la primăria Cluj, calitate în care se va confrunta cu Vasile Soporan, actualul prefect. Pe plan local, se poate observa deja că Boc încearcă să-și lege identitatea centrală (construită pe delegitimarea PSD) de identitatea locală necesară în campania pentru primăria Cluj. Mai concret, Boc și ceilalți membri PD au recurs în ultima perioadă la atacuri la adresa prefectului și subprefectului PSD. Probabil o tactică eficientă pe plan local ar fi atenționarea PD de riscul de asociere cu PRM, risc la care deja s-a expus pe plan central.

O a doua ipostază în care Boc interesează PSD

este activitatea curentă și cea din perioada campaniei electorale. Este destul de clar că Boc va continua să acumuleze notorietate în condițiile în care dezbaterile juridice vor figura proeminent pe agenda publică. De asemenea, Boc va câștiga capital de imagine căutând să delegitimeze profesional și politic personajele în contrast cu care își construiește identitatea (Joița Tănase, Rodica Stănoiu etc.). Este foarte probabil ca Boc să continue să fie promovat ca vector secundar, dar recomandări mai clare se pot face doar în situația în care se cunoaște exact forma în care se va produce acest fapt, deoarece nu este clar deocamdată ce structură va avea comunicarea PD în perioada campaniei și dacă se va reuși articularea unui program și unei identități politice mai clare.

Analiză a ideii de tandem politic. Studiu de caz: Băsescu-Stolojan

Formula de tandem politic președinte-prim ministru este foarte rar întâlnită în statele cu tradiție democratică. O excepție este Franța unde structura semi-prezidențială (președintele este ales prin sufragiu universal, și are competențe politice importante) a sistemului politic permite acest lucru. În România, ideea de tandem politic președinte-premier are deplină acoperire constituțională datorită structurii duale a puterii executive. Tandemul politic ca expresie electorală este construit în vederea obținerii unui mai mare scor electoral ca urmare a acordării de către cetățeni a „bonusului de alianță” (experiența electorală internațională indică faptul că electoratul se îndreaptă într-o proporție mai mare pentru partidele semnificative care se unesc în vederea realizării unor proiecte politice. Zona din care se realizează „bonusul de alianță” este din cea a electoratului indecis).

Arheologia ideii de tandem în România

Începând cu anul 2000, tandemul politic (președinte-premier) a început să fie perceput și identificat ca un fenomen distinct și simptomatic pe scena politică românească. Poate fi considerat un simptom al maturizării vieții politice românești, în condițiile în care conduce la o polarizare a formațiunilor politice (le obligă să își pregătească mai bine liderii pentru variante de tandem, pentru a evita soluția alianțelor cu alte partide),

dar și la o consolidare a instituțiilor statului (prin îmbunătățirea colaborării între acestea).

Prezentă în practica politică de după 1990, „moda” tandemului politic a devenit mai perceptibilă în decursul anului 2000. O cauză esențială a eșecului guvernării CDR a fost dată de lipsa de coordonare, de divergențele existente între instituțiile puterii (Președinție, Guvern). Această situație a determinat factorii politici să gândească și să propună formule viabile de tandem (președinte-prim-ministru). Se poate spune că guvernarea CDR a reprezentat chiar momentul ce a declanșat „identificarea” acestui fenomen ca o soluție pentru viabilizarea sistemului politic românesc. Variantele de tandem politic discutate de către liderii politici în preajma alegerilor din noiembrie 2000 erau construite pe o schemă ce alătura unui politician (Ion Iliescu, Petre Roman), un tehnocrat (Mugur Isărescu, Theodor Stolojan).

După 2000, concomitent cu procesul de reconstrucție internă a partidelor din opoziție, ideea tandemului politic a fost readusă în atenția societății. De această dată motivația constituirii unui tandem (discutată mai ales de către partidele din opoziție) este nevoia realizării unui front comun al opoziției împotriva PSD. Configurația partinică, așa cum a rezultat după alegerile din 2000, suferă de un dezechilibru sistemic: de o parte există un partid puternic (PSD), de cealaltă, un grup de partide cu o slabă forță electorală, care nu au reușit să-și soluționeze crizele interne și să-și

definească cu claritate traseul politic. Slăbiciunea partidelor aflate în opoziție (PNL, PD, PRM) rezidă într-un alt defect major: **nu pot propune o formulă electorală duală (președinte-prim-ministru)**. Această situație le obligă să recurgă la alianțe și tatonări în vederea susținerii unei aceleiași formule de tandem (președinte-prim-ministru), care să poată concura varianta propusă de partidul de guvernământ.

Apariția formulei Băsescu-Stolojan. Sondarea opiniei publice

Cea mai recentă și discutată variantă de tandem propusă de partidele din opoziție este Theodor Stolojan-Traian Băsescu. Proiectul unei colaborări mai strânse PNL-PD a fost lansat și susținut fervent, încă din 2001, de către Traian Băsescu. Chiar de la preluarea președinției PD, Traian Băsescu a argumentat nevoia realizării unei alianțe PNL-PD, ca fiind singura formulă viabilă de contrapondere la partidul de guvernământ, PSD. Pe de altă parte, PNL a avut o poziție mai reticentă față de proiectul lui Traian Băsescu. Fostul președinte al PNL, Valeriu Stoica a susținut acest proiect. După ce în anul 2000 a fost adeptul încheierii unui protocol de colaborare cu PSD, Valeriu Stoica a devenit avocatul pledant pentru constituirea unei coaliții formate din opoziția “democratică”. Fostul președinte liberal a forțat, în cadrul unei Delegații Permanente a PNL, desfășurată în iulie 2002, adoptarea unei rezoluții care să prevadă demararea de negocieri politice în vederea instituționalizării unei alianțe cu PD. Gruparea liberalilor radicali a respins planurile lui Valeriu Stoica. După ce Theodor Stolojan a preluat președinția PNL, această variantă de strategie politică nu a mai fost luată în calcul de către liderii liberali. Poziția oficială a PNL era că partidul trebuie să se consolideze în interior și că se va prezenta singur la viitoarele alegeri. Înce-

pând cu jumătatea anului 2002, PD a readus în discuție posibilitatea realizării unei mai apropiate colaborări cu PNL. Traian Băsescu relansa tema alianței PNL-PD ca soluție pentru diminuarea puterii PSD. și de această dată PNL a primit cu reticență propunerea PD. Tema a fost preluată și amplificată de mijloacele mass-media.

Un sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională (CURS), în octombrie 2002 evidențiază viabilitatea unui tandem Theodor Stolojan-Traian Băsescu. Rezultatele publicate relevau faptul că o alianță PNL-PD ar putea răsturna PSD de la putere în urma alegerilor din 2004. Mai mult decât atât, din datele puse la dispoziție de CURS reieșea că 41 la sută (adică 19 la sută din numărul total al persoanelor cu drept de vot) din electoratul PSD ar migra către această alianță, dacă ea se va constitui.

Tandemul îi include pe Stolojan candidat la funcția de președinte și Traian Băsescu, la cea de prim-ministru. Formula aceasta era creditată cu 35 % din intențiile de vot. Electoratul pentru tandemul amintit mai sus ar urma să fie constituit, potrivit CURS, și din persoane care în prezent au alte simpatii politice decât cele democrate sau liberale. Astfel, 27 la sută din electoratul PRM, 26 la sută din cel al PSD, 15 la sută din cel al UDMR, 31 la sută din cel al PNȚCD și 57 la sută din cel al PUR va opta pentru acest tandem. Varianta inversă, cu Traian Băsescu președinte și Teodor Stolojan premier ar aduna doar 25 la sută din intențiile de vot, singurul partid ai cărui potențiali electori ar agreea într-o proporție covârșitoare această propunere fiind previzibil Partidul Democrat. O posibilă explicație ar fi modalitatea diferită de a face politică a celor doi lideri de partide, dar și experiențele lor anterioare.

Traian Băsescu este adeptul unui discurs direct, tranșant, scurt și fără ocolișuri diplomatice, lăsând impresia ca este un om de acțiune și nu un

maestru al vorbelor. Stilul său s-ar plia mai bine pe exigențele cerute de activitatea unui șef de guvern. În același timp, se consideră că liderul PD, Traian Băsescu s-ar putea bucura și de avantajul funcției pe care o deține în prezent în administrația publică locală. Theodor Stolojan, pe de altă parte, lasă impresia unui politician echilibrat, cu mai puțin spirit de aventură, mai rezervat, imagine care îl recomandă în ochii populației pentru funcția de președinte, în exercitarea căreia este nevoie de mai multă diplomatie și reținere în declarații. Indiferent care ar fi soluția aleasă, potrivit aceluiași sondaj, colaborarea dintre cei doi lideri ar putea să adune în cele din urmă până la 50 la sută din opțiunile electoratului.

În ianuarie 2003, la Liga aleșilor locali ai PNL, Theodor Stolojan face un prim pas încurajator în direcția deschiderii unui dialog cu PD. Președintele liberal propune o colaborare PNL-PD în plan parlamentar și admite că aceasta reprezintă unica soluție de stopare a ascensiunii PSD.

Dificultăți în agregarea și funcționarea tandemului

În pofida cifrelor prezentate de sondajul CURS, o alianță PNL-PD s-ar confrunta cu o serie de dificultăți. Un prim impediment ar fi generat de situația internă actuală în care se află cele două partide. În PNL există un grup care nu agreează această alianță (declarat al liberalilor radicali, susținut de Dinu Patriciu), fapt ce ar putea declanșa dispute în interiorul partidului. Liberalii radicali optează pentru înglobarea tuturor formațiunilor de dreapta și pentru statuarea PNL ca unică alternativă de dreapta care să se opună PSD. Or, colaborarea cu PD ar presupune și o refacere a principiilor programatice liberale, o compatibilizare cu programul PD, deci o ușoară alunecare spre stânga a PNL. Pe de altă parte, PD se confruntă cu o serioasă criză de identitate, pe

care nici măcar charisma liderului său, Traian Băsescu nu o poate suprima. Criza PD este amplificată și de “dezertările” cu care s-a confruntat partidul în ultimele luni (vezi conflictul recent de la filiala PD Suceava). Plecărilor unor membri PD la alte partide, în speță PSD, fac din partidul lui Traian Băsescu o sursă de instabilitate, un punct de vulnerabilitate al unei potențiale alianțe PNL-PD. Se poate spune, așadar, că deopotrivă, **PNL și PD nu sunt suficient de bine consolidate în interior, pentru a putea realiza o alianță eficientă.**

Funcționalitatea acestei alianțe poate fi obstructivă oricând de orgoliile și disputele personale ale membrilor celor două formațiuni.

Tipurile de electorate – PNL și PD – sunt relativ apropiate (predominant urban, tânăr, cu venituri mari, educat).

Un alt element de care depinde viabilitatea alianței PNL-PD este compatibilizarea programatică. În fapt, una dintre constantele politicii românești de după 1990 a fost tentativa partidelor declarate de centru și centru-dreapta de a se alia împotriva PDSR (1992, 1996). Artificialitatea și lipsa de discernământ a modului în care s-au făcut aceste alianțe a fost evidentă mai ales în perioada mandatului 1996-2000. Incapacitatea formațiunilor politice din CDR de a elabora politici comune și eficiente a fost generată tocmai de acest tip de alianță “contra naturii”. Același risc există și în cazul unei alianțe PNL-PD, deși ultimele declarații ale președintelui PNL, Theodor Stolojan (a acceptat să discute cu PD o modalitate de compatibilizare a programelor lor politice) demonstrează că PD și PNL sunt conștiente de existența acestui pericol.

Modelul funcționării comunicaționale a tandemului Băsescu-Stolojan

În cazul constituirii unui tandem electoral Bă-

sescu- Stolojan, probabil că principalul obiectiv al acestui tandem (și al partidelor aferente) va fi stabilirea justificării pentru existența sa în câmpul politic. Această justificare ar interesa atât coaliția care s-ar forma, cât și personalitățile implicate în alcătuirea ei. La nivelul coaliției, principalul efort o să fie direcționat înspre descrierea spectrului politic în termeni polari: polul democrației (PNL și PD) *versus* polul dictaturii/autoritarismului etc. (PSD și PRM). Categorizarea în acești termeni a scenei politice este una care poate furniza legitimitate și sens unei coaliții care altfel are antecedente descurajante (CDR).

O altă componentă a comunicării acestui tandem politic va fi legitimarea personală a celor doi lideri, și aici trebuie să se urmărească justificarea alăturării celor doi dincolo de urmărirea unor interese imediate, cum ar fi răsturnarea PSD, care este un motiv insuficient pentru solicitarea susținerii electorale. Ca strategie de comunicare, fiecare dintre cei doi va continua practica comunicățională ante- electorală, deoarece, în cazul unor alegeri anticipate, timpul care rămâne pentru reorientarea eficace a comunicării publice este insuficient. În aceste condiții, este posibil să asistăm la distribuirea sarcinilor în tandemul respectiv. Pe de o parte, Theodor Stolojan va fi „elementul constructiv”, cel care va marșa pe construcția unui proiect politic alternativ și va avea dificila sarcină de a contrazice discursul economic și social guvernamental, deoarece, spre deosebire de CDR în 1996, opoziția la PSD este lipsită de capitalul simbolic dat de susținerea unei Europe față de care PSD s-ar putea defini ca anti-european.

Ca tematică, Stolojan va fi nevoit să abandoneze tema coalizării dreptei în jurul PNL ca proiect pe termen scurt sau mediu. De asemenea, Stolojan va fi cel care va trebui să își adapteze comunicarea în legătură cu proiectul politic vizat

față de Băsescu și nu invers, pentru simplul motiv că PNL deține un program relativ coerent și individualizat față de alți actori politici, iar PD nu. O altă variantă ar fi elaborarea în comun a unui program politic, dar care are nevoie puternică de un vector de imagine, în condițiile în care:

1. intră în competiție cu un program bine articulată și coerent (cel guvernamental);
2. trebuie să îi convingă chiar pe adepții celor două partide care nu au încredere într-un program bilateral.

Stolojan poate îndeplini funcția de vector de imagine pentru un astfel de program, dată fiind încrederea crescută de care beneficiază.

Pe de altă parte, Traian Băsescu este posibil să fie „elementul ofensiv”, cel care își va exploata notorietatea câștigată în lupta de uzură cu PSD. Aceasta cere, evident, continuitate în folosirea mijloacelor prin care această notorietate a fost câștigată. Drept pentru care este puțin probabil ca Băsescu să se replieze pe niște aliniamente comunicăționale „normale” și este cel mai probabil că va continua modul de comunicare – spectacol de până acum.

Cu o mai mică probabilitate, se poate asista la o distribuție mixtă a acestor două funcții, cea „constructivă” și una „ofensivă”, în sensul că fiecare lider le va exercita pe ambele în funcție de situație.

Mai este de îndeplinit o sarcină dificilă, stabilirea relațiilor din interiorul tandemului, fără de care acesta ar putea fi perceput ca o structură bicefală fără funcționalitate, mai ales în cultura politică românească obișnuită cu personalizarea accentuată a puterii. Până acum, toate tandemurile câștigătoare existente în România au fost constituite ierarhic, între un „senior” și un „junior” (Iliescu - Roman, Iliescu - Năstase). În cazul unor alegeri anticipate, tandemul ar avea probleme în această privință, deoarece nu mai

poate fi pusă în practică o distribuție a funcțiilor (în condițiile succesului) președinte – premier între cei doi. Rezolvarea problemei relațiilor dintre membri în cadrul tandemului va aduce date noi și în ceea ce privește comunicarea de ansamblu a tandemului.

PD la răscruce de drumuri

În ultimele luni criza din Partidul Democrat a continuat să se adâncească. Dependența partidului de performanțele mediatiche ale lui Traian Băsescu s-a mărit. Pe de altă parte, chiar dacă alianța cu PNL se realizează, ea va fi greu de gestionat, datorită creșterii constante în sondaje a PNL, precum și a preocupărilor declarate pentru construirea "polului de dreapta". În plus, PD a stagnat în toate sondajele din această perioadă.

Noua generație de lideri ai PD

Dependența PD de performanțele lui Traian Băsescu este o caracteristică ce a rămas constantă încă de la preluarea șefiei partidului de către acesta. În dorința de a crea o imagine diferită față de predecesorul său, în care PD era perceput ca un partid cu mai mulți "baroni", în cadrul căruia interesele personale erau dominante, Băsescu a adus în prim plan partidul monolit, centrat pe persoana liderului. Un astfel de regim de mână forte a avut o serie de avantaje, dar și dezavantaje.

Avantajul a constat într-un mesaj unitar, creând impresia unei unități mai mari a partidului. În același timp, promovarea unei echipe de tineri democrați în funcții de conducere ale partidului a creat impresia unei schimbări reale, ceea ce a avut un oarecare impact pozitiv asupra opiniei publice.

Însă și dezavantajele acestui tip de politică nu au întârziat să apară. În primul rând, partidul a devenit dependent de Băsescu, fluctuând în sondaje în funcție de prestația și de vizibilitatea acestuia. În al doilea rând, noua echipă nu a dat rezul-

tatele scontate, cu excepția notabilă a lui Emil Boc, datorată promovării în funcție (pe criterii de obediență). Existența unor opinii contrare în partid a condus la plecarea unor membri importanți, ceea ce a atenuat atuurile tradiționale ale formațiunii: unitatea și combativitatea.

Discursul lui Băsescu

Dependența de Băsescu a făcut ca mesajul acestuia să aibă o importanță deosebită pentru evoluția PD. Construcția acestui mesaj a fost întotdeauna foarte simplă și a vizat maximul de efecte posibile. Datorită funcției sale de primar, Băsescu a dorit să împuște doi iepuri dintr-un foc. Prin axarea discursului pe problemele bucureștenilor, el s-a aflat într-o continuă campanie electorală pentru primărie, atacând și acuzând frontal factorii de decizie locali ai PSD din rândul Consiliului General al Municipiului București, primarii de sectoare și pe prefectul Capitalei. În același timp, vizarea unei singure ținte strategice, PSD, a creat impresia că, de fapt, este o luptă între PD (în care PD=Băsescu) și PSD, încercând să se acrediteze ideea că PD este singurul partid care face o opoziție reală.

Totuși, strategia lui Băsescu nu a avut în întregime efectul scontat. Datorită marjei reduse de mișcare (București), PD a rămas izolat față de problemele restului țării, unde filialele locale au început să conteste conducerea centrală. În faza următoare, unele filiale au trecut la PSD. Totodată, din cauza problemelor conjuncturale abordate, mesajul a devenit dependent de agenda pu-

blică, ceea ce l-a vulnerabilizat puternic.

Astfel, în timp ce, de obicei, Băsescu folosea o tactică reflexivă, apărând peste tot unde oamenii aveau nemulțumiri la momentul potrivit, el a fost obligat să iasă mai mult la atac, prin inițiative proprii. Aceste inițiative însă nu și-au atins scopul, din cauza scăderii interesului populației pentru retorica politică a liderului PD. Canalizarea discursului pe o singură țintă, PSD, prezentat ca fiind cauza tuturor relelor, a produs o limitarea a câmpului dezbaterii pentru Băsescu. El a încercat să suplinească această limitare prin folosirea calităților personale. Pentru aceasta el și-a creat o imagine de om simplu, care spune tot ce are pe suflet, indiferent de situație, care nu are scopuri ascunse și se gândește întotdeauna la bucureșteni; care nu știe totul, dar ce știe, știe bine, adică să administreze orașul. Prin evocarea trecutului său de căpitan de vapor, care știe ce înseamnă responsabilitatea conducerii și este pregătit pentru aceasta chiar și pe timp de furtună, a încercat să-și creeze și o aură legendară.

Relația cu PSD

PSD, principala țintă a PD, a constituit reperul major al strategiilor acestui partid. Din cauza ideologiei comune pe baza căreia cele două partide și-au fondat doctrina politică, rivalitatea a cunoscut deseori aspecte fratricide. PD a fost al doilea partid din România admis în Internaționala Socialistă. Din această cauză, democrații au încercat întotdeauna să acrediteze ideea că PSD (sub formele anterioare, FDSN și PDSR) nu este un partid social-democrat autentic și că moștenește mai mult tradiția PCR. Confruntat cu scăderea legitimității populare, PD s-a văzut nevoit să accentueze trăsăturile sale social-democrate. Acest lucru nu a fost deloc facil, mai ales după coabitarea în cadrul unei coaliții cu veleități de centru-dreapta, care a produs o confuzie în rândul alegă-

torilor. PD a devenit mai degrabă un partid de centru, cu un mesaj populist.

După trecerea în opoziție, democrații au continuat această politică, punând un accent destul de mare pe problemele sociale. Ei au criticat guvernul cu fiecare ocazie, acuzându-l de politici contrare social-democrației. Între cele mai recente atacuri se poate aminti moțiunea Sănătatea. De altfel, democrații au inițiat cele mai multe moțiuni parlamentare la adresa guvernului. Tot în cadrul parlamentului, renunțarea deputatului Adrieian Videanu la mandatul său în favoarea afacerilor a urmărit crearea unui reper de corectitudine din partea PD în contradicție cu derogările membrilor PSD. Această strategie globală vizează obținerea a cât mai multor voturi de pe urma erodării PSD.

În lupta cu PSD, Traian Băsescu a fost, din nou, elementul principal. Acest lucru l-a avantajat direct. În primul rând, s-a creat impresia unei asimetrii între actori, Băsescu fiind doar un individ, iar PSD o mare organizație partinică ostilă lui. Se încearcă acreditarea imaginii PSD ca "partid-stat", din moment ce partidul de guvernământ controlează administrația publică din București, cu excepția primăriei generale. Acest lucru a ajutat la crearea unei imagini de victimă a lui Băsescu care se luptă "singur împotriva tuturor". Mai mult, se încearcă acreditarea lui Băsescu ca "om providențial", prin promovarea unei imagini deformate a PSD, ca fiind un grup conspirațional îndreptat împotriva interesului public, în timp ce numai primarul general mai apără acest interes.

Ultimele evenimente din cadrul disputei Băsescu-PSD au confirmat aceste tendințe. Deși poate părea paradoxal, dosarul "Flota" este un balon de oxigen pentru primarul general. Conceput ca o lovitură decisivă la adresa credibilității publice a omului politic Băsescu, acest dosar poate avea efecte secundare importante.

În condițiile dizolvării de către Guvern a Consiliului General al Bucureștiului, Băsescu a câștigat o victorie morală, ca principal opozant al acestuia. A urmat disputa privind construirea pasajelor, parcărilor și modernizarea tramvaielor cu fonduri rambursabile BERD. În urma conflictului au fost implicate tot mai multe personalități PSD, ceea ce a sporit impresia de asimetrie. Mai mult, Băsescu a încercat să acrediteze ideea că nu este lăsat să-și facă treaba, acuzând potențiale interese obscure ale oponentilor săi. Campania de strângere de semnături a fost o nouă lovitură de imagine la adresa PSD, iar acceptarea dialogului cu Băsescu a constituit o soluție parțială, pentru că s-a indus ideea că respectiva campanie a avut succes și că Băsescu e un fel de "avocat al poporului" de facto.

În cazul dosarului "Flota", Băsescu a tras maximum de foloase posibile. În primul rând s-a acreditat (și cu ajutorul presei favorabile) ideea unei înscenări. Această impresie a fost accentuată de răspândirea ideii de unificare social-democrație, care a fost propagată în mass-media ca o încercare de șantaj sau târg politic meschin. Eroarea principală ține de faptul că dosarul a fost considerat ca alimentând vinovăția primarului general înaintea stabilirii unui verdict în instanță. Acest fapt a creat impresia unor presiuni ale politicului asupra justiției. În acest moment, orice atac la adresa lui Băsescu reprezintă o "dovadă" că Băsescu e periculos pentru PSD și că se încearcă eliminarea sa pe căi nedemocratice.

Slăbiciunile PD în relația cu PSD au venit de la baza structurii partidului. În timp ce la vârf, unificarea social-democrație era privită ca o glumă, la bază aceasta a fost interpretată mult mai serios, generând o migrație masivă spre PSD. Aceasta a vizat și nemulțumiții care au fost marginalizați de echipa Băsescu. Nemulțumirile au afectat și straturile superioare, care au conștientizat

limitele impuse de politica centralistă a liderului. Dacă Alexandru Sassu și Bogdan Niculescu-Duvăz au ales să intre în PSD, Aurel Pană și Liviu Negoită au transmis importante semnale de nemulțumire. Chiar și Petre Roman, intrat de mult timp în anonim, a reacționat cu critici vehemente la adresa conducerii partidului, față de eșecul strategiei de câștigare a simpatiei nemulțumiților de guvernarea PSD. Acest fapt relevă existența unui potențial de rupere a PD în favoarea PSD, caz în care PD ar rămâne cu o brumă subțire de aliați ai lui Băsescu.

Relația cu PNL

În această situație, singurul aliat posibil pentru democrație a fost și este în continuare PNL. Ideea unei alianțe cu PNL a fost vehiculată foarte mult în mass-media. Cu toate acestea trebuie făcute unele observații cu privire la viabilitatea unei astfel de alianțe.

În primul rând, în acest moment PNL și-a manifestat clar opțiunea strategică față de PD, excluzând o alianță cu PSD. Însă această alianță nu este de natură să fie favorabilă PD, ci exclusiv PNL. Motivul principal este incompatibilitatea doctrinară. O posibilă alianță între un partid liberal și un partid social-democrat amintește prea mult de guvernarea coaliției CDR-USD și nu este de natură să adune prea multe voturi. O fuziune nu s-ar putea face prin abandonarea social-democrației de către PD; o variantă de lucru rămâne și aceea a creării unui partid social-liberal.

În prezent PNL se află în plină consolidare a polului de dreapta din România, fapt demonstrat de fuziunea cu UFD și de anunțata absorbție a PNL-Câmpeanu. O apropiere de PD ar presupune adoptarea unui mesaj mai de stânga, cu accent pe problemele sociale. Este greu de crezut că după cooptarea unor membri mai de dreapta PNL își poate modifica mesajul atât de curând. Mai ales

că există o opoziție crescândă din partea grupului Patriciu față de o asemenea alianță. Scopul PNL ar putea fi amânarea unei negocieri electorale cu PD în speranța scăderii procentului acestuia, pentru a facilita o negociere de pe poziții întărite, cu avantaje mai mari.

Totuși, ultimele acțiuni comune ale PD și PNL au demonstrat un potențial de alianță destul de important, mai ales cu ocazia marșurilor de protest vizând situația din domeniul sănătății și educației, dar și a motiunii simple vizând taxa radio-TV și a inițiativei PD de grevă a senatorilor, la care s-au raliat liberalii. O alianță ar putea fi facilitată și de apropierea între profilurile alegătorilor celor două formațiuni. De asemenea, în cadrul PD există o anumită tendință, chiar din partea unor membri ai echipei Băsescu (Emil Boc) de a promova mesaje de dreapta, mai ales în privința ideii de garantare a proprietății private în noua constituție.

Cu toate acestea, o posibilă alianță între PD și PNL ar fi una de conjunctură, ca și cea din 1996. În cazul unei fuziuni și a unei schimbări de doctrină, PD ar pierde majoritatea membrilor care nu fac parte din echipa Băsescu, mai ales în provincie, în favoarea PSD, dar aportul adus PNL ar putea fi consistent, estimându-se că noua formațiune politică ar putea aduna cel puțin 22-25% din opțiunile de vot.

Concluzii

Partidul Democrat se află într-un moment critic al existenței sale. El este obligat să facă o serie

de opțiuni strategice cruciale pentru viitorul său. Factorul Băsescu rămâne decisiv pentru evoluția partidului. După cum demonstrează ultimele sondaje de opinie (IMAS, aprilie 2003), Băsescu a înregistrat o creștere semnificativă a popularității, care a antrenat și procentul PD. Băsescu se dovedește a fi locomotiva partidului, în ciuda inconstanței. Atacurile împotriva sa au fost principalele surse ale acestei creșteri. În aceste condiții, dacă dosarul Flota nu este rezolvat rapid în defavoarea sa, Băsescu poate crește și mai mult în sondaje.

În ceea ce privește alianța cu PNL, deocamdată rămâne în expectativă, însă există un potențial important. Așa cum au evidențiat o serie de sondaje anterioare, un tandem Stolojan-Băsescu ar atrage 41 % din electorat. De aceea, ideea alianței rămâne de actualitate. Detaliile sale, însă, în ceea ce privește modalitățile de realizare și algoritmul de organizare, rămân neclare și vor depinde de evoluția procentajelor din sondaje. Pentru PSD ar fi preferabil ca PNL să crească și PD să scadă în sondaje, pentru că, în acest fel cele două partide s-ar îndepărta unul de celălalt, iar alianța ar fi mai dificilă, atât din cauza rezervelor unui PD micșorat, cât și din cauza pretențiilor unui PNL mărit.

Totuși, creșterea PNL nu ar putea depăși unele limite care împiedică pretențiile la guvernare. Pe de altă parte, pentru PD, nerealizarea unei alianțe cu PNL ar însemna o marginalizare din ce în ce mai accentuată, până la pierderea semnificației politice.

Proiectul alianței PD-PNL

Identitate și comunicare

Principala problemă a alianței PNL-PD este **compatibilitatea organizațională**. De aici derivă a doua mare problemă, **unitatea structurii mesajelor**. Cu alte cuvinte, problema este cum se identifică sumar, pentru orice alegător, cele două partide și dacă între aceste moduri de identificare există fricțiuni iar în cazul în care există, dacă ele periclitează alianța. O parte a răspunsului la această problemă se poate da astfel: în condițiile în care doctrina profesată nu este un diferențiator semnificativ în sistemul politic din România, alianța între două partide care nu și-au făcut din anihilarea reciprocă un scop fundamental este posibilă fără pierderi. Autopoziționarea partidelor (PNL ca partid de dreapta, PD ca partid de centru-stânga) este secundară în această accepțiune. Judecând astfel alianța, principalul motiv pentru care aceasta nu a avut loc până acum este mai degrabă inerția organizațională a celor două partide precum și contextul politic.

Pe de altă parte, definirea „populară” a celor două partide este diferită. În cazul PNL există un mesaj absolut: „PNL este partidul care susține reducerea fiscalității, pro-capitalist, cu membrii bogați etc.”, în timp ce „PD-ul este partidul lui Traian Băsescu, partidul din care pleacă membri în PSD etc.”. În cazul PD, așadar, nu există un mesaj absolut – de felul „PD profesează politica X sau Y” – ci unul relativ: **PD se definește defensiv și exclusiv în funcție de alți actori (PSD, PRM, Băsescu), el nu conferă identitate, ci și-o primește din altă parte**. Mai mult, PD nu

are o identitate de partid social-democrat, preocupat de protecție socială – singurul care are acest capital simbolic și îl poate converti electoral este PSD. Problema de rezolvat (sau vulnerabilitatea) este dacă aceste două tipuri de mesaj – unul absolut/PNL, altul dependent/PD – se pot converti astfel încât să genereze un mesaj suficient de coerent pentru a realiza o forță politică identificabilă ca principal adversar al PSD, dar totodată suficient de distinct pentru a păstra identitatea celor două partide.

Există unele opinii conform cărora în interiorul alianței partidele își pot păstra identitatea politică. Aceste opinii presupun, deci, că PD-ul și PNL-ul pot să rămână PD și PNL și nu să se transforme într-o nouă formațiune politică odată cu formarea alianței. Problema este că aceste păreri pleacă de la accepțiunea identității politice gândită ca fiind identitate doctrinară, deci de la o accepțiune care, așa cum subliniam mai sus, nu are o relevanță mare în context politic românesc. Identitatea care contează electoral este una „rezumată”, cea a „definițiilor populare” de felul celor de mai sus. Acestea nu se restrâng la definirea-tip pe care o transmite partidul (ce este și ce susține PNL), ci sunt constituite în măsură egală de definiția a „ce este” și de percepția a „ce face” public partidul respectiv. În acest caz, PD este partea a cărei identitate este mai slab definită și fixată, fiind bazată aproape exclusiv pe percepția a „ce face partidul” sau în raport de cine se definește. PNL în schimb a reușit să-și impună o definiție „pozitivă” a identității, o bază mult mai solidă

pentru fixarea în percepția populară decât PD-ul. În aceste condiții, **după toate probabilitățile, alianța nu va ajuta la constituirea unui mesaj social-democrat mai solid decât cel actual, ci va contribui la evidențierea mesajului liberal ca fiind cel principal.** Este posibil să existe și reacții contrare, de păstrare a „vocii” democrate din alianță. În concluzie, modurile de identificare ale celor două partide așa cum se prezintă ele astăzi se pot cupla, însă doar într-o configurație în care unul (liberal) îl domină pe celălalt (democrat).

În ceea ce privește perceperea alianței ca actor, în urma constituirii ei, spectrul politic ar putea fi altfel perceput, de vreme ce alianța reduce din numărul de actori care se manifestă pe scena politică și crește posibilitatea ca spectrul să fie conceput sub formă de poli ireconciliabili, spre deosebire de situația când există partide nici total suprapuse, nici total adverse, cum este varianta ca fiecare dintre cele două partide să meargă în alegeri singure. În aceste condiții, discursul alianței trebuie să fie coerent pentru a fi receptat ca discurs unitar. Unul dintre mijloacele prin care se poate asigura coerența acestuia este stabilirea legitimității alianței față de ceilalți actori politici. Astfel, diferențele interne – care este foarte posibil să se manifeste din cauzele descrise mai sus – sunt camuflate, iar atenția este canalizată asupra adversarilor și diferențelor dintre alianță și aceștia. **Probabil că alianța va încerca o justificare în termeni dihotomici a existenței sale, asociind PSD cu PRM într-un pol opus celui în care se află alianța.**

De asemenea, alianța va căuta să se diferențieze de modelul CDR limitând proporțiile disputelor publice dintre cele două partide și deci riscul de a fi percepută ca actor ne-unitar.

Vectori centrali și secundari

PNL și PD s-au caracterizat în perioada 2000-

2003 prin comportamente comunicaționale relativ diferite. Comun celor două partide a fost comportamentul reactiv, care se baza pe intervenția în comunicare după ce alt actor a formulat problema/subiectul. Aceasta a fost una dintre cauzele care au făcut să se vorbească de lipsa de activitate a opoziției.

În afară de această caracteristică, cele două partide au avut o distribuție a sarcinilor comunicaționale diferită, mai ales după venirea la șefia PNL a lui Theodor Stolojan. În PD rolul de principal comunicator a fost îndeplinit cu autoritate de către Traian Băsescu, care nu a cedat purtătorului de cuvânt oficial al PD rolul de „voce” a partidului în relațiile cu ceilalți actori. În aceste condiții, lângă Băsescu nu s-au putut constitui vectori reali, cu excepția lui Emil Boc. Persoanele cu o oarecare notorietate nu s-au putut transforma în vectori – identități care să fie clar identificabile de către electorat – de vreme ce discursul lui Băsescu le intersecta și le domina pe toate celelalte.

În PNL tendința a fost inversă: au existat mai multe grupuri care erau agregate fiecare în jurul unui vector care își atribuia periodic dreptul de a enunța în numele partidului, lucru vizibil în disputele din vara anului 2002. Venirea lui Stolojan la conducerea partidului a reglementat accesul la funcția de a reprezenta partidul, eliminând din discursul public liberal disputele legate de legitimitatea internă și contestațiile la adresa ordinii stabilite. Stolojan a preluat rolul de lider, dar nu și pe cel de prim actor comunicațional. Ca urmare, PNL are mai mulți vectori secundari care nu se contrazic și nu îl contrazic pe președinte, care la rândul lui exercită un patronaj asupra a ceea ce se comunică și nu o dominație pur și simplu. Astfel s-a asigurat dezideratul existenței unor persoane a căror identitate să fie recunoscută de către electorat și care să fie separate de șeful par-

tidului, o resursă foarte utilă în confruntarea electorală, în timp ce în cadrul PD foarte puține persoane au o astfel de notorietate și recunoaștere publică.

Posibila alianță între PNL și PD are așadar un deficit de notorietate în partea PD, unde doar Băsescu și încă doi sau trei politicieni (Emil Boc, Radu Berceanu) sunt persoane notorii, în timp ce în PNL există mai multe persoane cu notorietate – așa-numiții vectori cu domenii de competență circumscrise: Mona Muscă, Paul Păcuraru, Călin Popescu Tăriceanu, Eugen Nicolăescu etc.

În cazul în care alianța se realizează, deficitul de notorietate din partea PD va fi acoperit de către „excedentul” existent în PNL. Acest fapt se traduce printr-o **utilitate marginală mai mică a imaginii PD pentru alianță**.

Situația actuală în care PD are de oferit un vector major, Traian Băsescu și puțini vectori secundari este de așteptat să se modifice înspre mărirea ponderii publice a PD până la realizarea de fapt a alianței. Motivele sunt următoarele:

1) utilitatea marginală mică a imaginii PD pentru alianță este evident dezavantajoasă pentru PD în condițiile negocierilor de constituire și a celor privind alocarea locurilor pe listele electorale. Mai mulți vectori ar însemna mai mult de oferit în schimbul unei poziții mai avantajoase în alianță – tradusă probabil printr-o pondere mărită a politicienilor PD pe listele electorale.

2) de asemenea, și pentru PNL utilitatea acestei situații este mică, dar dintr-un alt motiv: acest partid nu are nevoie de o alianță cu un om-partid cu un profil comunicațional dezechilibrat – orientat spre București, exclusiv și excesiv conflictual – și cu probleme de adecvare electorală – nu este clar dacă Băsescu dorește să fie prim ministru, candidat la președinție sau la Primăria Capitalei – ci de o alianță cu un partid similar ca structură comunicațională.

Așadar, este de așteptat ca persoane care au fost temporar în eșalonul secund al PD sau membri ai „echipei tinerilor” din PD să revină în prim plan cu mai multă pregnanță, pentru a se constitui din timp în vectori viabili în vederea campaniei electorale. Aceasta nu înseamnă că Băsescu își va modifica profilul comunicațional, ci că va permite și altor politicieni ai PD să preia sectorial rolul de voci ale partidului, cu condiția ca poziția sa să nu fie periclitată.

Distribuția rolurilor pentru tandemul președinte-premier

Principalele funcții pe care alegerile le stabilesc sunt cea de președinte și indirect cea de premier. De aceea una dintre problemele cu care alianța PD-PNL s-a confruntat și se confruntă este distribuția lor. Fiind vorba despre două funcții, cea mai naturală rezolvare ar fi ca vectorii principali ai celor două partide să și le adjudice. Totuși, există indicii că ponderea celor doi vectori nu este considerată egală.

Este probabil ca PNL să furnizeze candidatul la președinție. Motivul pentru care Băsescu nu este adecvat pentru această candidatură este că președintele trebuie să aibă o imagine de mediator/„părinte al națiunii” și nu de etern răzvrătit, din cauză că președintele trebuie să îndeplinească unul dintre ritualurile cele mai bine fixate în imaginarul politic românesc, cel de producere a înțelegerii și de eliminare a dezbinării. Modul prin excelență adversativ în care Băsescu s-a definit pe sine pe scena politică este contrariul acestei imagini dorite a președintelui. Spre deosebire de el, Theodor Stolojan se pare că va fi elementul constructiv, cel care va încerca să propună și să construiască un program coerent, axat pe tematici „fundamentale”, cum ar fi economia, integrarea europeană, protecția socială, adică probleme care privesc electoratul în integralitatea

sa. În ceea ce-l privește pe Băsescu, există îndoieli cu privire la asumarea unui rol electoral clasic: el nu poate fi identificat cu o problemă în care este competent, ci cu un mod de a acționa politic. Modul de acțiune al lui Băsescu nu va fi axat pe construcție și rutină, ci pe criză și acțiune imediată.

În privința funcției de premier, s-ar părea că aceasta este destinată lui Băsescu. Aici însă, așa cum s-a dovedit deja, există probleme generate de reacția contrară a liberalilor, ceea ce indică faptul că Traian Băsescu se confruntă cu o pierdere a relevanței ca vector principal. De aceea, construirea alianței riscă să îl pună pe Traian Băsescu într-o poziție din care să nu poată mobiliza resurse de vizibilitate suficiente. În condițiile în care nu va candida la primăria Bucureștiului în speranța că va deveni prim ministru în urma alegerilor, Băsescu devine pentru câteva luni un actor cu o vizibilitate relativ scăzută – nu mai este președinte al unui singur partid, ci eventual copreședinte într-o alianță în care rolul primordial este deținut de alt partid, iar funcția de primar, garanția vizibilității sale, va fi ocupată de altcineva. În aceste condiții, este de așteptat ca Băsescu să intre într-o campanie electorală prelungită, care să îi mențină vizibilitatea și care va însemna continuarea cu o intensitate crescută a stilului de comunicare politică pe care Băsescu îl practică de obicei.

Prin ultimele sale acțiuni și declarații, Traian Băsescu manifestă un anumit grad de nesiguranță în contextul realizării alianței. În cursul negocierilor pentru constituirea alianței, el s-a referit într-o primă fază la opțiunea sa pentru funcția de premier, apoi, ca o rezervă, la cea de primar al Bucureștiului, în cazul în care alianța nu se realizează. Această abordare este problematică pentru Băsescu, deoarece el se concentrează asupra propriei persoane, expunându-și public calculele de

utilitate care de obicei se fac în particular. De asemenea, Băsescu ignoră faptul că se adresează unui electorat cărui îi prezintă imaginea unui politician preocupat de funcția pe care o va ocupa și nu de ceea ce ar reprezenta pentru electorat. De asemenea, Băsescu transmite implicit și *avant la lettre* că nu are șanse pentru președinție.

Concluzii

Alianța se fondează pe subordonarea comunicațională a PD față de PNL: deficitul de vectori secundari al PD va fi ocupat de PNL, în timp ce vectorul principal al PD va avea o situație inferioară în comparație cu vectorul principal al PNL. Astfel, se poate constitui o ierarhie de fapt între aceștia, ținând cont că Stolojan are perspective electorale mai largi decât Băsescu.

În aceste condiții, identitatea partinică a PD va fi devalorizată: absența unei etichete PD recongnoscibile de către electorat înainte ca alianța să se realizeze este un handicap major pentru PD și deschide perspectiva ca PD să fie perceput ca absorbit de către PNL. În aceste condiții, posibila creștere a activității unor vectori secundari PD (Frunzăverde, Boc, Boagiu) va favoriza perceperea lor ca actori separați. Totodată, este de așteptat ca linia principală pe care vor acționa acești vectori să fie una „tradițional democrată”, adică criticarea PSD ne-dublată însă de propunerea unor politici coerente. De asemenea, este de așteptat ca și Traian Băsescu să continue eforturile de vizibilizare, îndeosebi în cazul în care nu va candida la primăria Bucureștiului. Deci, cel puțin până la realizarea alianței, PD va pune accent pe construcția de vectori care să suplinească lipsa de identitate politică și deficitul de notorietate actual. Modul în care o va face va fi același, axat pe delegitimarea PSD, care astfel va fi supus la mai multe atacuri. Este de așteptat ca aceste atacuri să fie axate cel puțin parțial pe teme pro-

prii identității social-democrate, pe care PD trebuie să lupte să și-o adjudece înainte de realizarea alianței.

Recomandări

Alianța PNL-PD este de natură să favorizeze subminarea percepției PD ca partid social-democrat, de aceea PSD trebuie să meargă pe ideea adjudecării totale a rolului de unic partid social-democrat din România prin sublinierea ideii „absorbției” PD de către PNL și prezentarea acesteia ca fapt împlinit. Unul dintre argumentele pe care trebuie să le folosească în decursul delegitimării PD este sublinierea faptului că PD a abandonat orice pretenție de a fi partid social-democrat în favoarea intereselor politicianiste și cursei după locuri eligibile și funcții post-electorale. Este de așteptat ca reacția identitară a PD să fie

mai estompată *după* constituirea alianței, odată ce există necesitatea sublinierii unității alianței și nu a particularităților fiecărui membru.

O altă cale de a reduce importanța PD în noua alianță este de a considera public drept interlocutor doar PNL-ul, astfel încât orice referire a PSD la această alianță să se refere de fapt la PNL. Ignorarea ca interlocutor a PD va reduce implicit rolul acestuia și îl va priva de o resursă importantă a construcției identității sale de partid, anume definirea prin opoziție cu PSD.

De asemenea, PSD trebuie să contracareze eforturile alianței de a orienta atenția publică asupra altor teme decât cele cu potențial litigios din interiorul alianței. Alianța trebuie permanent tratată public ca o construcție ad-hoc, precară și care, odată ajunsă la guvernare, va repeta performanța CDR.

Încheiere

Înainte de anul electoral 2004, PD a ales varianta alianței politice. Alianța ascunde în fapt incapacitatea PD și a liderului său Traian Băsescu de a realiza promisiunea politică de la începutul anului 2001. Atunci, cu ocazia desemnării sale ca lider al PD, Traian Băsescu promitea să conducă partidul astfel încât acesta să obțină 20% din opțiunile electoratului. Creată ca o contrapondere la guvernarea și influența politică a PSD, alianța consemnează falimentul PD de a propune o doctrină și o strategie politică proprii, care să-l definească între PSD și PNL.

În cadrul acestei alianțe, PNL apare ca locomotivă pentru că, din start, partidul are clare elemente de identificare, definindu-se ca partid de centru-dreapta. Această caracteristică doctrinară și strategică îl particularizează în raport cu PSD pe eșichierul politic. Pe de altă parte, alianța PD-PNL se va dovedi un succes numai dacă va reuși să obțină mai multe voturi decât cele două partide luate separat. Fapt puțin probabil, în contextul unei alianțe politice neomogene doctrinar și care are șanse de a genera disensiuni între membrii celor două partide.
